

ลักษณะทั่วไปของสหกรณ์ร้านค้า

สหกรณ์ร้านค้า เป็นสหกรณ์ผู้บริโภครูปหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป โดยจดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ในประเภทสหกรณ์ร้านค้า มีสภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ และลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในเรื่องค่าครองชีพและเพื่อผดุงฐานะทางเศรษฐกิจของตนและหมู่คณะ

สหกรณ์ร้านค้าอาจจัดตั้งในหมู่ชนต่าง ๆ ดังนี้

1. ในหมู่คนงาน เช่น ในโรงงาน
2. ในหมู่ข้าราชการ และผู้มีรายได้เป็นเงินเดือน
3. ในหมู่กรรมกรรับจ้าง ได้แก่ กรรมกรรถยนต์เช่า กรรมกรแท็กซี่ เป็นต้น
4. ในหมู่เกษตรกร ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่

ปัจจุบันปรากฏว่าประชาชนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดสนใจรวมกันจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นเป็นอันมาก เนื่องจากภาวะค่าครองชีพในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับความเดือดร้อน จึงคิดหาวิธีที่จะช่วยตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับประชาชนเริ่มรู้จักหลักและวิธีการสหกรณ์ดีขึ้น และรู้ว่าการรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์จะช่วยได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่พนักงาน และคนงานของโรงงานอุตสาหกรรม ครู – อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และนักเรียนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ได้ตื่นตัวเพื่อจะจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า

ก. ลักษณะการดำเนินธุรกิจ

สหกรณ์ร้านค้ามีวัตถุประสงค์หลัก คือ การจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิก เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก

สหกรณ์ร้านค้าจัดหาสินค้ามาจำหน่ายโดยให้ได้ราคาและให้มีประเภท ชนิด หรือคุณภาพที่เหมาะสมตามความต้องการของสมาชิกและขายสินค้าให้แก่สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก โดยแบ่งประเภทการขายได้ดังนี้

1. **ขายสินค้าเป็นเงินสด** เป็นการขายสินค้าให้แก่สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก
2. **ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ** กรณีการขายเชื่อนี้ สหกรณ์ร้านค้าจะต้องกำหนดระเบียบว่าด้วยการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ เพื่อถือปฏิบัติด้วย ทั้งนี้เพื่อให้มีการควบคุมเกี่ยวกับการขายเชื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเรียกเก็บหนี้ค่าสินค้าได้โดยไม่มีความเสี่ยง ซึ่งวิธีปฏิบัติโดยทั่วไปสหกรณ์ร้านค้ามักจะกำหนดลูกค้าที่สามารถขายสินค้าเป็นเงินเชื่อได้ไว้ด้วย ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถาบัน เป็นต้น

3. **ขายสินค้าผ่อนชำระ** เป็นการขายสินค้าโดยให้ลูกค้าผ่อนชำระเป็นรายงวด การขายสินค้าผ่อนชำระ ควรขายให้แก่สมาชิก และสหกรณ์ต้องกำหนดระเบียบว่าด้วยการขายสินค้าผ่อนชำระ เพื่อถือปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้มีการควบคุมเกี่ยวกับการเรียกเก็บหนี้ การผัดวันประกันพรุ่ง การคิดดอกเบี้ย เป็นต้น สินค้าประเภทที่สหกรณ์ขายผ่อนชำระ ได้แก่ ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ

4. **ขายสินค้าผ่านบัญชี** เป็นลักษณะของการขายสินค้าโดยสหกรณ์เป็นตัวกลางให้ผู้ซื้อส่งสินค้าโดยผ่านสหกรณ์ สหกรณ์จะเป็นผู้ติดต่อกับผู้ขายและให้ผู้ขายออกหลักฐานการขายในนามสหกรณ์และจัดส่งสินค้าให้ลูกค้าโดยตรงสหกรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบสินค้าคงเหลือ

5. **ขายสินค้ารับฝากขาย** เป็นลักษณะของการขายสินค้า ซึ่งสหกรณ์รับฝากขายไว้เพื่อขายให้แก่สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก เช่น ขนม เทป เป็นต้น

นอกจากนี้ สหกรณ์ร้านค้ายังดำเนินธุรกิจลักษณะของการให้บริการ ได้แก่ รับจ้างพิมพ์เข้าปก เย็บเล่มเอกสาร ถ่ายเอกสาร เป็นต้น

อนึ่ง สหกรณ์ร้านค้าบางแห่งกำหนดกลยุทธ์ในการจำหน่ายสินค้าให้ได้มากที่สุด ดังนั้น สหกรณ์ร้านค้าอาจจะกำหนดให้มีการแจกคูปอง ส่วนลดค่าสินค้า การแลกของสมนาคุณ หรืออื่น ๆ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมการขายอย่างหนึ่ง

สำหรับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้เงินกู้แก่สมาชิกนั้น ในรูปของสหกรณ์ร้านค้าส่วนใหญ่แล้วจะไม่นิยมการดำเนินธุรกิจนี้ รวมทั้งการระดมเงินทุนในรูปของเงินรับฝากจากสมาชิก สหกรณ์ร้านค้าก็ไม่นิยมปฏิบัติด้วย ดังนั้นในคู่มือระบบบัญชีสหกรณ์ร้านค้าเล่มนี้จึงไม่กล่าวถึงการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการให้เงินกู้ และการระดมทุนในรูปของเงินรับฝากจากสมาชิก

ทั้งนี้ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ร้านค้าในรูปของการขายและบริการนั้น สหกรณ์ร้านค้าในฐานะผู้ประกอบการที่ขายสินค้ามีหน้าที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ถ้าสหกรณ์อยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1. ประกอบธุรกิจที่มีรายรับจากการขายสินค้าหรือให้บริการ
 2. มีรายรับเกินกว่า 1.8 ล้านบาทต่อปี
 3. คำว่า “ ปี ” ตามข้อ 2 ให้นับตามรอบระยะเวลาบัญชี เว้นแต่ในกรณีที่เริ่มประกอบกิจการที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มให้เริ่มนับตั้งแต่วันเริ่มประกอบกิจการถึงวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี
- ดังนั้น เนื้อหาในคู่มือระบบบัญชีสหกรณ์ร้านค้าเล่มนี้ จึงกล่าวถึงระบบบัญชีสหกรณ์ร้านค้าสำหรับสหกรณ์ที่จดทะเบียนเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยอธิบายถึงวิธีการจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีและการบันทึกบัญชีให้เห็นชัดเจน